



Pendicularas Mustér SA

Concessiun dil dretg dallas auas



M E S S A D I

dalla suprastonza communal a al cussegl da vischnaunca

Stimau signur president
Stimadas signuras cusseglieras
Preziai signurs cussegliers

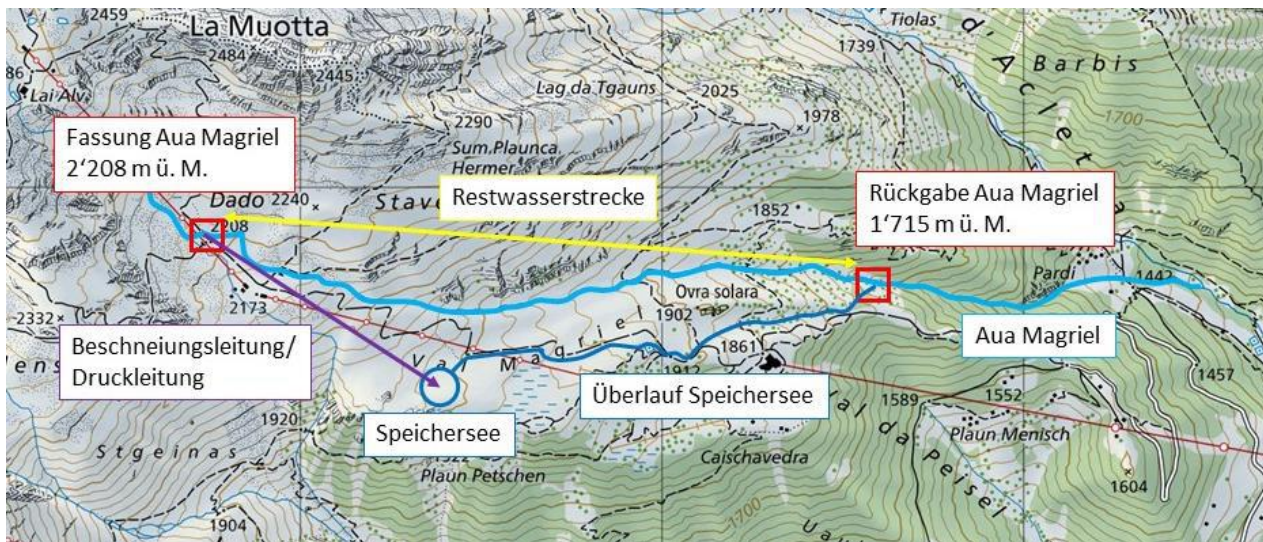
1. Introducziun

Gia igl onn 1961 ein las autoritads dalla vischnaunca da Mustér sefatschentadas cun la damonda davart il turissem d'unviern. Mustér era lu plitost ina destinaziun da stad, serrava il Hotel Disentiserhof per exempel igl atun sias portas entochen la primavera. Bein havevan ins dau in schatg al turissem d'unviern, denton ei il turissem da stad la petga impurtonta dil turissem a Mustér entochen l'avertura dallas pendicularas l'entschatta dils onns 1970. Era lu ha il turissem da stad giugau in'impurtonta rolla per Mustér, generavan ins la stad pli u meins il medem diember da pernottaziuns sco igl unviern. Suenther che l'Intersoc ei buca pli vegnida a Mustér cun la clientella belgesa l'entschatta dils onns 2000 ha ei dau ina remarcabla viulta en disfavur dil turissem da stad, cumbinau cun ina reducziun marcanta dallas pernottaziuns.

Igl actual investur Marcus Weber ei perschadius ch'il turissem da stad seigi impurtonts pigl avegnir e perquei investescha el era cuntinuadamein per augmentar la purschida da stad, denton era per segirar il turissem d'unviern cun investiziuns realisadas e projectadas en connex cun la producziun tecnica da neiv. En quei connex vul el denton era segirar il menaschi dallas pendicularas entras in'atgna producziun d'energia. Enconuschentamein ein ils prezis d'energia electrica dependents grondamein dallas lunas dalla politica e dils concerns.

Ils 25 da mars 1969 ha la radunonza communal priu impurtonts conclus a favur dil turissem d'unviern. Quella historia da success cuntinua ussa cun Marcus Weber che ha surpriu avon paucs onns la maioritad dallas Pendicularas Mustér SA e ch'investescha cuntinuadamein el svilup da quellas. La radunonza communal da lu ha concludiu suandontamein:

- 1. Conceder il dretg nunlimitau da transit e baghegiar sutgeras, runals, cantinas e pendicularas sigl entir territori dall'Alp Magriel sco era ina cantina a Caischavedra e Peisel-Caischavedra. Eventualas midadas dil trassé suttamess culla carta annexa ein lubidas.*
- 2. Conceder terren da pastira per las erecziuns necessarias sco plazs da parcar, staziuns, casas etc. els suandonts loghens: a Funs-Sontga Catrina denter Ual Acletta e via nova Acletta, da Fontauna tochen sisum Sax, a Caischavedra ca. 50'000 m², Gendusas ca. 30'000 m², a Péz Ault 30'000 m², sco era il dretg da tschaffar l'aua necessaria pils differents stabiliments ell'Alp Magriel, cun renovar la lubientscha gia dada ils 21 da schaner 1964 a Pius Condrau.*
- 3. Conceder tut ils dretgs per pistas necessarias da skis en quei territori cun la renovaziun speciala dil contract e conclus da vischnaunca dils 27 d'uost 1961 denter la vischnaunca e Pius Condrau.*
- 4. Per quellas concessiuns pretenda la vischnaunca in'indemnisaziun cun pauschal frs. 20'000.--. Quei import vegn cumpensaus dalla futura societad en fuorma dad aczias.*
- 5. Fontaunas che surveschan als aquaducts dallas differentas corporaziuns d'aua astgan buca vegnir smesadas u donnegias.*
- 6. Duess enteifer il termin da 5 onns buca esser entschiet cun las lavurs da baghegiar croda la concessiun.*
- 7. Per la nova concessiun duei aschispert che la societad ei fundada – vegnir fatg in detagliu contract denter las parts che vegnan registrai el cudisch funsil.*



2. Retratga d'aua

2.1 Per la producziun tecnica da neiv

Ils 9 da settember 2015 ha il cussegl da vischnaunca approbau il plan general d'avertura per far neiv pil territori da skis da Caischavedra e Magriel. L'emprema etappa che cumpeggia gl'intschess denter Gendusas e Caischavedra ei vegnida lubida el rom d'ina procedura da baghegiar ordeifer la zona da baghegiar e realisada ladinamein. Sin la Pastira da Caischavedra ei vegniu realisau in lag d'accumulaziun. Il lag vegn spisgentaus ord igl ual dalla Val Magriel. Ulteriuramein ei la Corporaziun d'aua Spina da Vin sedeclarada promta da furnir aua ordeifer il temps da sesion per possibilitar allas pendicularas la pusseivladad da producir neiv tecnica sil tschancun denter Gendusas e Caischavedra.

Actualmein occuoran las proceduras per la realisaziun dalla secunda etappa naven da Caischavedra a val – Sontga Catrina.

2.2 Per la producziun d'energia electrica

En connex cun la realisaziun dall'emprema etappa e la projectaziun dalla secunda etappa ei semussau che l'infrastructura per la producziun tecnica da neiv savess era vegnir nezegiada per la producziun d'energia electrica. Pia in'ovra hidraulica en cumbinaziun cun la producziun tecnica da neiv, numnadamein a Caischavedra cura che l'aua cuora el lag d'accumulaziun e l'autra gada a Sontga Catrina. Cunzun la producziun d'energia electrica pretenda proceduras supplementaras concernent il dretg da concessiun. Perquei ein ins semess lundervi da preparar in contract per la concessiun dil dretg dallas auas per la producziun tecnica da neiv e medemamein per la producziun d'energia hidraulica.

3. Projects hidraulics, survesta

En connex cun l'Alp Magriel e la Val Aletta che s'auda era tier igl intschess dall'Alp Magriel ei vegniu fatg durant ils davos decennis differentas retschercas per sclarir pusseivladads efficientas per la producziun d'energia electrica. Denter auter ha la vischnaunca annunziu ensemen cun l'engrondaziun dall'Ovra Russein era l'Ovra Val Aletta per retrer contribuziuns vid ils cuosts da producziun. Deplorablamein eis ei buca stau pusseivel da contonscher ina decisiun positiva, aschia che quella pusseivladad per in sustegn finanziel ei exaurida. Cun caschun dalla nova iniziativa ch'ei vegnida instradada igl atun vargau entras la Confederaziun ha la suprastanza communal giavischau sclariment concernent ina pusseivladad realistica da realisar a basa dallas prescripziuns revedidas l'Ovra Val Aletta. Igl inschignier scriva en sia posiziun il suandont:

"La prestaziun numnada da 1 MW ei la prestaziun annuala media bruta che vegn calculada sin fundament dil quantum d'aua che sa vegnir turbinaus e la scadenza bruta dall'ovra e quei ella media sur igl entir onn. Il quantum d'aua che sa vegnir turbinaus ei dependents dall'aua restonta ed ei era la suletta variabla tier quella calculaziun.

Ellas calculaziuns digl onn 2014 cun aua restonta da 130 l/s muntava la prestaziun annuala media bruta 0.86 MW ed era aschia pli bassa ch'il minimum da 1 MW tenor la legislaziun valeivla naven digl 1. da schaner 2023.

Dapi 2014 ein las pretensiuns davart l'aua restonta vegnidas pli strentgas, aschia ch'ins stuess quintar tier la realisaziun dall'ovra hidraulica Val Acletta cun dapli aua restonta che 130 l/s. Quella pretensiun havess per consequenza che la prestaziun annuala media bruta vegness pli bassa e fuss aschia aunc pli lunsch naven dil minimum dad 1 MW.

Per quei motiv dat ei per l'ovra hidraulica Val Acletta neginas contribuziuns davart dalla Confederaziun. Aschia stuess quell'ovra saver finanzia cumpleinamein sesezza.

L'energia producida cun quell'ovra (Ovra Val Acletta) ei energia constanta (Bandenergie) ed igl unviern dat ei dameins produenziun che la stad. La qualitat da quell'energia ei buca da cumparegliar cull'energia ord ils lags da fermada che sa vegnir producida sin damonda. Aschia ei il prezi che sa vegnir recaltgaus cun quell'energia era pigns, pil solit il prezi minimal che las ovras che ston surprender quell'energia pagan. Tier nus fuss quei la Repower che porscha actualmein in prezi dad 8 rp./kWh. Tier in prezi da produenziun da lunsch sur 10 rp./kWh fuss l'ovra hidraulica Val Acletta en mintga cass deficitara.

Ord quels motivs proponel alla vischnaunca da Disentis/Mustér da desister definitiv silla realisaziun dall'ovra hidraulica Val Acletta."

Risguardond quei pugn da partenza ei la suprastanza communal vegnida tier la conclusiun che la realisaziun d'ina atgna ovra hidraulica ella Val Acletta vegn per la vischnaunca buca en damonda.

4. Produenziun d'energia

4.1 Actuala produenziun d'energia cun aua da beiber sigl intschess dall'Alp Magriel

La Corporaziun d'aua Spina da Vin producescha oz energia electrica cun l'aua enteifer il provediment d'aua. Per quei intent ei vegniu installau turbinas els reservuars Giondatscha, Si dall'Aua (Pardi) e Sax Su. Cun quellas turbinas ha la corporaziun d'aua produciu igl onn 2022 1.72 GWh. Quella produenziun ei pussevla enteifer il provediment d'aua existent senza stuer tangar flums ed uals resp. engrevegliar quels cun la problematica dall'aua restonta. En connex cun la nova lingia d'aua che meina da Cavardiras a Pardomat vegn la corporaziun d'aua aunc inagada ad augmentar la produenziun d'energia electrica.

Quella cumbinaziun da sinergias, d'ina vart il provediment d'aua dalla vischnaunca cun aua da beiber e da stizzar – l'incarica prima dalla corporaziun d'aua – e da l'autra vart nezegiar ils medems stabiliments per la produenziun d'energia electrica, fa senn. Ord il recav dalla vendita d'energia electrica paga la corporaziun d'aua alla vischnaunca actualmein ina indemnisaziun annuala da frs. 70'000.--.

4.2 Produenziun d'energia en cumbinaziun cun la produenziun tecnica da neiv

La produenziun supplementara d'energia electrica ei pussevla mo en cumbinaziun culs stabiliments per la produenziun tecnica da neiv. Grazia al fatg ch'ils stabiliments, cunzun ils conducts, ston vegnir construi a posta per spisgentar la reit da canuns e lontschas da far neiv tecnica, eis ei pusseivel da far diever dils medems conducts supplementarmein per la

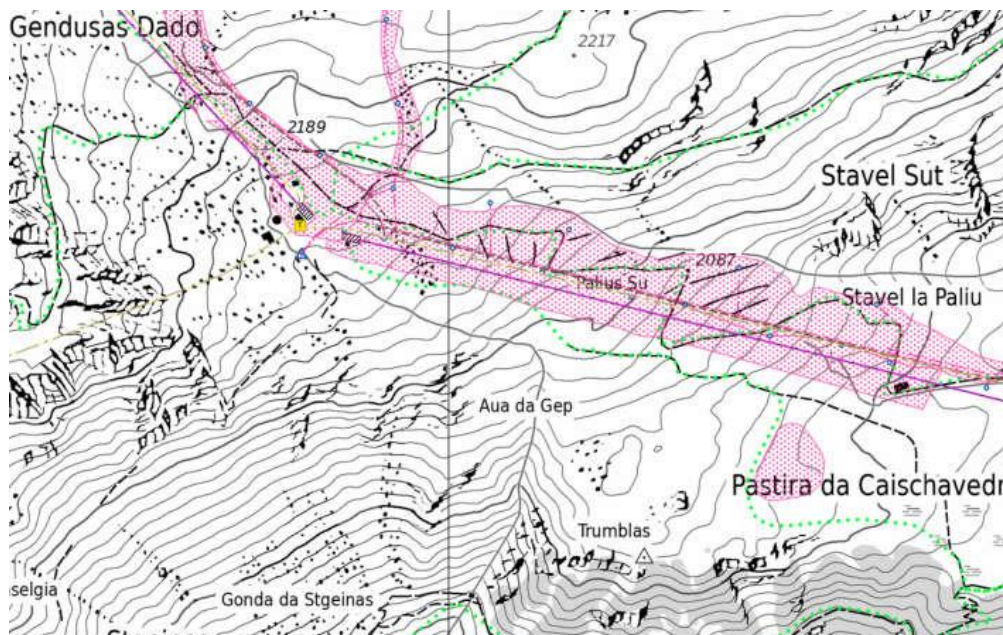
producciun d'energia electrica. Quella cumbinaziun facilitescha la cumbinaziun da sinergias communablas e cheutras ina megliera situaziun da partenza concernent las investiziuns. Per quei intent duei vegnir installau a Caischavedra avon il lag d'accumulaziun sco era a Funs / Sax turbinas che duein survir per la producciun d'energia electrica. Il nez da quella pusseivladad fa senn.

Cuntrari al provediment d'aua che ha negin'influenza directa sin l'aua restonta els flums ed uals, retilan las pendicularas la gronda part dall'aua necessaria per ennevar ord igl ual dalla Val Magriel resp. ord igl ual d'Acletta. El cass da retratga d'aua ord ils uals eis ei necessari da risguardar l'aua restonta ella Val Magriel sco era ella Val Acletta. Concernent la turbinaziun a Caischavedra ein quellas examinaziuns gia succedidas, el cass dalla Val Acletta succedan quellas mesiraziuns ed examinaziuns el decuors dalla primavera e stad 2024.

Turbina a Caischavedra

A Caischavedra ei previu d'installar ina turbina cun ina prestaziun da 200 kW. Cheu quantan ins che la turbina seigi ca. 7'000 uras ad onn en funcziun e ch'ei seigi pusseivel da producir annualmein ca. 250'000 – 300'000 kWh.

L'aua dil lag d'accumulaziun a Caischavedra vegn tschaffada a Gendusas ord igl ual dalla Val Magriel. Quell'aua vegn menada en in bischel naven da Gendusas entochen el Lag Catrina. Cheu surmunta l'aua ina differenza d'altezia da 188.50 m.



A Caischavedra ei previu d'installar ina turbina cun ina prestaziun da 200 kW. Primarmein duei l'aua che vegn duvrada per emplenir il lag d'accumulaziun vegnir turbinada. Igl ei denton era pusseivel da turbinar supplementarmein aua, quei cun risguardar l'aua restonta ella Val Magriel. Sesminuescha l'aua restonta sut 20l/s, astga buca pli vegnir retratg aua per la producciun electrica. Concernent l'aua per la producciun tecnica da neiv vala ina reglamentaziun speciala pils meins da november e december.

Plinavon eis ei da garantir permanentamein egl ual d'Acletta in quantum minimal da 100 l/s, independentamein dil quantum aua restonta definida pigl ual dalla Val Magriel.

Turbina a Funs/Sontga Catrina

A Funs/Sontga Catrina ei previu ina turbina cun ina prestaziun da 730 kW. Ins quenta che quella turbina seigi denter 3'800 e 5'500 uras ad onn en funcziun. Cheu eis ei da quintar cun ina producciun da ca. 1'700'000 kWh.

La lingia dalla secunda etappa ei d'ina vart colligiada cul lag d'accumulaziun. Da l'otra vart sa vegnir retratg aua d'ina fontauna che nescha el contuorn dil Catrina Resort. Ulteriuramein eis ei previu da retrer aua ord la Val Acletta. Quell'aua duei d'ina vart gidar da procurar pil quantum d'aua sufficient per la produenziun tecnica da neiv e da l'otra vart sa quell'aua vegnir utilisada per la produenziun d'energia electrica.

5. Retratga d'aua

La retratga dall'aua per la produenziun tecnica da neiv ha in avantatg tecnic. Quell'aua ei pli freida che l'aua che deriva digl aquaduct e possibilitescha cheutras ina megliera produenziun da neiv. Cunquei che l'aua che vegn utilisada per la produenziun tecnica da neiv vegn retratga per gronda part ord ils uals dalla Val Magriel e dalla Val Acletta, eis ei necessari da garantir per quels uals l'aua restonta. Per quei intent basegna ei differentas mesiraziuns ed examinaziuns che succedan entras il biro Hartmann e Monsch. Davart l'aua restonta decidan igl uffeci per la natira ed igl ambient en collaboraziun cugl uffeci da catscha e pesca dil cantun Grischun. L'aua restonta duei garantir fauna e flora els uals sco era il beinsesentir dils pèschs.

En connex cun l'emprema etappa da producir neiv tecnica ei l'aua restonta vegnida definida ils 12 da mars 2018 el rom dalla lubientscha da retrer aua entras il Departament d'educaziun, cultura e protecziun digl ambient (DECA). Il medem mument ha era la suprastanza communal el rom dalla procedura da baghegiar concediu ina lubientscha limitada sin 10 onns da retrer aua ord la Val Magriel pigl intent dalla produenziun tecnica da neiv. La lubientscha dil DECA ei vegnida limitada sin la fin avrel 2022 e prolungida dad onn tier onn. Quella lubientscha pretenda che la situaziun davart l'aua restonta vegni concernent l'emprema etappa examinada danovamein. L'examinaziun concernent l'aua restonta dils 6 da december 2022 ha confirmau las retschercas da pli baul. Quels resultats valan denton mo per l'emprema etappa, per la secunda etappa basegna ei novas examinaziuns e mesiraziuns. Concernent l'aua restonta ei buca mo da risguardar il quantum che cuora digl ual giu, mobein era schebein ils pèschs ein sin lur viadi cuvretgs sufficientamein cun aua.

5.1 Procedura pertuccont la retratga

La retratga d'aua pigl intent dalla produenziun da neiv tecnica basegna sin palancau cantunal ina lubientscha dil DECA. Aschibein el cass dalla produenziun tecnica da neiv sco era el cass dalla produenziun d'energia electrica, basegna ei ina cumprova davart l'aua restonta. Il quantum dall'aua restonta vegn definius el rom dil project da construcziun resp. el rom dalla procedura d'approbaziun dil project. En connex cul contract da concessiun vegn giudicau la prestaziun dils implonts per la produenziun dall'energia electrica. Senza contract da concessiun ei la produenziun d'energia electrica buca pusseivla. Perquei cuora quella procedura separadamein. Il dretg da concessiun per energia electrica ei definius ella legislaziun federala e cantunala, ferton che la retratga d'aua per la produenziun tecnica da neiv ei reglada tenor dretg cantunal. El cass d'ina concessiun a favur dalla produenziun d'energia electrica decida la Regenza, el cass d'ina retratga per la produenziun tecnica da neiv il departament cantunal DECA.

5.2 Indemnisaziuns da concessiun tenor dretg federal e cantunal

Tenor art. 49 al. 4 dalla lescha federala davart l'utilisaziun dallas forzas d'aua ein ovras hidraulicas che produceschan entochen 1 megawat prestaziun brut deliberadas da pagar in tscheins d'aua. Per ovras hidraulicas cun ina prestaziun da 3 kW tenor art. 31 al. 2 dalla lescha davart il dretg dallas auas dil cantun Grischun importa la taxa da concessiun e da stadi a 30 entochen 80 % dil tscheins d'aua debitaus annualmein allas vischnauncas concessiunaras el cass che la forza hidraulica concedida vegn utilisada cumpletamein.

Taxa da concessiun e dil stadi

La taxa da concessiun munta a frs. 55.-- per kilowat (kW) prestaziun. Al Lag Catrina ei projectau ina turbina cun ina prestaziun da 200 kW. El contuorn da Sontga Catrina ha il furnitur dallas turbinas Techno Alpin proponiu ina turbina da 730 kW. La taxa da concessiun risguarda la prestaziun en kW previda dallas duas turbinas, multiplicau cun frs. 55.--, multiplicau cun 80% e rundau sin frs. 40'000.--.

Indemnisaziun pauschala annuala

L'indemnisaziun pauschala annuala vegn fixada a basa digl art. 49 dalla lescha federala davart l'utilisaziun dallas forzas d'aua e las prescripziuns dalla lescha cantunala davart il dretg dallas auas dil cantun Grischun. Numnadamein a basa dalla prestaziun dalla turbina en kW multiplicau cun il temps che la turbina ei en funcziun, multiplicau cun 0.75 rp./kWh.

Ordlunder resultan suandontas indemnisaziuns annualas:

Per la turbina a Caischavedra, etappa 1

200 kW multiplicau cun 7'000 h multiplicau cun 0.75 rp./kWh = frs. 10'500.00

Per la turbina a Sontga Catrina / Sax, etappa 2 e 3

730 kW multiplicau cun 4'500 h multiplicau cun 0.75 rp./kWh = frs. 24'500.00

Aschinavon che mo l'etappa 2 ni 3 vegn realisada, sedrezza l'indemnisaziun tenor la prestaziun installada effectivamein en kW, multiplicau cun las uras da menaschi effectivas, multiplicau cun 0.75 rp./kWh.

Las indemnisaziuns pauschalas annualas ein da pagar il mument che las ovras vegnan messas en funcziun.

L'adattaziun dall'indemnisaziun sedrezza tenor la lescha federala davart l'utilisaziun dallas forzas d'aua resp. la lescha davart il dretg dallas auas dil cantun Grischun.

Taxa administrativa

La taxa administrativa ei unica e vegn definida sin fundament dils cuosts effectivs per elaborar il contract da concessiun sco era ils cuosts che seresultan dalla cussegliaziun giuridica.

5.3 Ulteriuras indicaziuns el contract da concessiun

Il contract da concessiun vegn terminaus per in cuoz da 30 onns. Las pendicularas ein obligadas da realisar lur ovra enteifer dus onns suenter che la cunvegna ei entrada en vigur legala resp. suenter l'approbaziun dil project da baghegiar (procedura separada). Las lavurs ein da finir enteifer in onn suenter ch'igl ei vegniu entschiet cun ellas.

Dretgs existents da tiarzas personas per la retratga d'aua ed eventualas concessiuns davart dretgs da retrer aua ord ils uals defini vegnan buca restrenschi. La retratga d'aua ord il provediment d'aua ei da sclarir en in contract cun la Corporaziun d'aua Spina da Vin, independentamein sche la retratga d'aua fuorma ina part da quest contract da concessiun. En cass da scartezia d'aua ei la corporaziun d'aua legitimada da restrenscher la retratga d'aua per saver garantir sia incarica en connex cul provediment d'aua.

6. Proposta

Sin fundament dallas ponderaziun suramenziunadas

p r o p o n a


la suprastonza communalal al cussegl da vischnaunca:

1. d'approbar il contract da concessiun dil dretg dallas auas (Wasserrechtsverleihung) denter la vischnaunca Disentis/Mustér e las Penticularas Mustér SA;
2. da suttametter quei conclus el senn dallas prescripziuns digl art. 32 lit. f dalla constituziun communalal alla votaziun all'urna.

Suprastonza communalal Disentis/Mustér
Il president:


René Epp

Il canzlist:


Andri Hendry

Disentis/Mustér, ils 19 da fevrer 2024

- Contract da concessiun dil dretg dallas auas